

Stine Lise Arntzen

Et vanskelig sak å lære den norske språk?

Transfer fra engelsk i norske mellomspråkstekster - med fokus på kategoriene genus og dobbel bestemthet

Bacheloroppgave i norsk som andrespråk

Veileder: Kristin Melum Eide

Juni 2021

Stine Lise Arntzen

Et vanskelig sak å lære den norske språk?

Transfer fra engelsk i norske mellomspråkstekster - med fokus på kategoriene genus og dobbel bestemthet

Bacheloroppgave i norsk som andrespråk
Veileder: Kristin Melum Eide
Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Sammendrag på norsk

I denne oppgaven har jeg sett nærmere på avvik innenfor genus og dobbel bestemthet i mellomspråkstekster. De innlærerne jeg har tatt utgangspunkt i, har alle engelsk som førstespråk, og de er fra Storbritannia. Jeg har testet ut følgende hypotese: *De avvikene jeg finner i mitt datamateriale, vil være knyttet til transfer fra førstespråket.* Empirien har jeg hentet fra norsk andrespråkskorpus (ASK). Her har jeg hentet ut 12 tekster, og tekstene er tilfeldig valgt ut. Dataene jeg har samlet inn analyserer og drøfter jeg ved hjelp av teori og tidligere forskning.

Jeg finner avvik innenfor både kategorien genus og dobbel bestemthet. I analysedelen min drøfter jeg nærmere hva slags avvik det er snakk om. Jeg har først sett om jeg finner avvik i de to kategoriene, deretter har jeg sett på hva slags avvik det er snakk om. Noe av det jeg har funnet ut samsvarer med annen forskning, mens noe ikke gjør det.

English summary

In this thesis I have looked more closely at deviations within genus and double specificity in middle language texts. The informants I have based on all have English as their first language, and they are from the UK. I have tested the following hypothesis: The deviations I find in my data material will be related to transfer from the first language. The empirical data I have taken from the Norwegian second-drop crucifix (ASK). Here I have extracted 12 texts, and the texts have been randomly selected. The data I have collected I analyze and discuss using theory and previous research.

I find deviations in both the category of genus and double certainty. In my analysis section, I discuss in more detail what kind of deviations are involved. I've first seen if I find discrepancies in the two categories, then I've looked at what kind of discrepancies are involved. Some of what I've found is consistent with another research, while some don't.

Innhold

1. Innledning.....	2
1.1 – Tema for oppgaven.....	3
1.2 – Valg av emne og problemstilling	3
1.3 – Begrepsavklaring.....	4
1.3.1 – Kort om genus	4
1.3.2 – Kort om dobbel bestemthet	4
1.3.3 – Avvik.....	4
2. Metode.....	5
3. Empiri.....	5
3.1 - Grunnlag for utvalg av språk og presentasjon av datamaterialet	5
4. Teori	7
4.1 – Mellomspråk og transfer	7
4.2 – Genus.....	8
4.3 – Femininum og maskulinum, ett felleskjønn?	9
4.4 – Mangelen på genus i engelsk.....	9
4.5 – Tidligere forskning	10
4.6 – Dobbelt bestemthet.....	11
4.7 – Mangelen på dobbelt bestemthet i engelsk.....	12
4.8 - Tidligere forskning.....	12
5. Resultat og analyse.....	14
5.1 - Resultat.....	14
5.2 – Analyse av resultatene.....	16
5.3 - De forskjellige typene avvik	19
5.4 - Analyse av resultatene: De forskjellige kategoriene	23
6 - Avslutning.....	26
6.1 - Frampek	27
Referanseliste	29

1. Innledning

Tittel: Et vanskelig sak å lære den norske språk?

1.1 – Tema for oppgaven

Med økende globalisering er det større behov enn noen gang for kunnskap om andrespråk og prosessene som er involvert i læring av andrespråk. Dette gjelder også norsk som andrespråk. Det er interessant å finne ut mer om hva innlærere av norsk finner utfordrerne og hvorfor. Spiller førstespråket en avgjørende rolle, og hvilke kategorier er det som til stadighet skaper utfordringer? I norsk har vi noen kategorier som er spesielt vanskelige for innlærere, og to av disse kategoriene er genus og dobbel bestemthet. Verdens mange språkbrukere forholder seg veldig forskjellig til genuskategorien, noe som gjør den spesielt interessant å undersøke nærmere (Dahl, 2013, s. 1). I tillegg har vi i norsk den sjeldne og eksotiske konstruksjonen dobbel bestemthet (Gjerdset, 2016, s. 1). Temaene for denne oppgaven er dermed genus og dobbel bestemthet hos innlærere av norsk som andrespråk, og mer bestemt innlærere med engelsk som førstespråk.

1.2 – Valg av emne og problemstilling

Det er to viktige grunner til disse valgene av tema. For det første er genus og dobbel bestemthet to vanskelige kategorier for andrespråksinnlærere å tilegne seg. For det andre har jeg et ønske om å lære mer om disse kategoriene til når jeg selv underviser i norsk som andrespråk. På bakgrunn av dette ble derfor interessant å studere disse grammatiske kategoriene i et andrespråkslæringsperspektiv. Jeg håper at jeg med denne oppgaven kan komme litt nærmere hvilke utfordringer andrespråksinnlærere står overfor når det kommer til genus og dobbel bestemthet. Materialet som ligger til grunn, er 12 tekster produsert av innlærere med engelsk som førstespråk.

Norsk har et relativt komplekst bøyingsystem for nominalfraser. Dette gjelder særlig kongruenstrekk. Kongruenstrekk har vist seg å være et område der voksne andrespråksinnlærere ofte har problemer (Jin & Eide, 2015, s. 287). Norsk krever kongruens både på determinativet, adjektivet og nomenet, og kongruens for både genus, numerus og definitthet (Jin & Eide, 2015, s. 295-296). Når en definitiv nomenfrase er modifisert av et adjektiv, kreves det stort sett dobbel bestemthet. Et unntak er dersom vi ikke snakker om ett bestemt individ, men noe mer generelt. Et eksempel er forskjellen mellom «den hvite mann», hvor det er snakk om en type etnisitet, og «den hvite mannen», hvor det er snakk om et bestemt individ. Det er en betydningsforskjell mellom «den hvite mann undertrykte andre folkeslag» og «den hvite mannen spiste en banan» (Eide, 2021, s. 71). I tillegg til den

etterhengte bestemte artikkelen, må det også være et frittstående determinativ i nomenfrasen. Disse to markørene må også kongruere med hverandre i genus og numerus, og begge må være definite, såkalt «dobbel-definitthets – konstruksjonen». Adjektivet opptrer med en bestemt bøyning, med -e (Jin & Eide, 2015, s. 297).

De tekstene jeg skal se på er skrevet av innlærere med engelsk som førstespråk. Engelsk har et relativt enkelt nominalsistem, med bøyingsendelser bare for numerus. De har også foranstilte determinativer. Engelsk har heller ikke kongruens mellom den bestemte artikkelen «the» og nomenet (Jin & Eide, 2015, s. 290). Genus spiller en liten rolle i engelsk, og det er vanligvis ikke realisert. Det er heller ikke genuskongruens i engelsk morfologi, adjektivet finnes bare i en form, i motsetning til norsk, hvor vi finner tre former for det samme adjektivet (Jin & Eide, 2015, s. 291).

I denne oppgaven vil jeg teste følgende hypotese: *De avvikene jeg finner i mitt datamateriale, vil være knyttet til transfer fra førstespråket.* I denne sammenhengen vil førstespråket være engelsk. På bakgrunn av dette forventer jeg å finne avvik innenfor genus og dobbel bestemthet, fordi dette er kategorier som ikke er realisert i engelsk. Jeg vil også se på hvilke løsninger de velger i forhold til genus. Vil de unngå å bruke intetkjønn? Og hvordan forholder de seg til dobbel bestemthet?

1.3 – Begrepsavklaring

1.3.1 – Kort om genus

Genus defineres som «kjønn» eller «slekt». I norsk har vi tre genus eller grammatiske kjønn: maskulinum, femininum og nøytrum. Normalt vil et substantiv tilhøre en av disse tre genus (Faarlund mfl., 1997, s. 149-150).

1.3.2 – Kort om dobbel bestemthet

Dobbel bestemthet oppstår når en nomenfrase er modifisert av et adjektiv. I tillegg til den etterhengte bestemte artikkelen, må det også være et frittstående determinativ. Disse to markørene må også kongruere med hverandre i genus og numerus, og begge må være definite. Adjektivet opptrer med en bestemt bøyning, med -e (Jin & Eide, 2015, s. 297). Et eksempel på dette er: «Den store skogen» eller «det røde huset».

1.3.3 – Avvik

Det er vanlig å tenke på avvik i betydningen «feil». Avvik kan sies å være et avvik sammenliknet med det vi anser som «riktig». Det er slik jeg har valgt å bruke avvik i denne

oppgaven, for eksempel ved at det er avvik dersom jeg finner «en land» eller «et skole». I forbindelse med dobbel bestemthet vil jeg se etter avvik i determinativ, adjektivet eller nomenet, eksempel på det jeg vil kalle avvik: «det store skolen», «den stor skolen» eller «den store skole».

2. Metode

Datagrunnlaget til denne bacheloroppgaven er hentet fra norsk andrespråskorpus (ASK), et søkbart korpus med data fra Norsk Språktest arkiv over innvandrere som har tatt Språkprøven i norsk og Test i norsk – høyere nivå (Gjerdset, 2016, s. 2). Korpuset er samlet og ordnet i etterkant, og det er ikke mulig for en forsker å påvirke resultatet (Johannessen, s. 141-148). Jeg har tatt for meg tolv tekster som er produsert av innlærere med engelsk som morsmål. Tekstene er tilfeldig valgt ut, jeg har ikke tatt hensyn til hvilke avvik som finnes i de ulike tekstene.

Korpus kan imidlertid også ha noen begrensninger. Tekstene er produsert av personer som har tatt en test på høyere nivå, og disse representerer ikke det brede lag av befolkningen. Johannessen viser dette nærmere ved å påpeke at språket som omgir og uttrykkes av en filosofstudent i Trondheim er annerledes enn det som gjelder for en bilmekaniker i Alta (Johannessen, s. 147-148).

3. Empiri

3.1 - Grunnlag for utvalg av førstespråk og presentasjon av datamaterialet

I denne oppgaven har det vært ønskelig med et begrenset antall innlærere, på grunn av prosjektets omfang, og jeg har valgt ut 12 stykker. Med tanke på at deler av problemstillingen min går ut på å undersøke en mulig transfer fra engelsk, har de jeg har valgt ut alle engelsk som morsmål og er fra Storbritannia.

I denne delen av oppgaven vil jeg gjøre rede for antallet innlærere og metadata. Jeg har delt opp innlærerne i sju forskjellige kategorier. Kategoriene og informasjonen er basert på det som oppgis av informasjon om innlærerne i korpuset. Kategorien «tredjespråk og fjerdespråk» er basert på informasjon i korpuset som har kategorier som kalles «tredjespråk» og «fjerdespråk». Disse kategoriene kunne også ha gått under kategorien andrespråk, og at norsk utgjør tredjespråk (eventuelt fjerdespråk, men noen velger å kalle alle språk etter andrespråk for tredjespråk, inkludert fjerdespråk (Jin, Eide & Busterud 2015, s. 273).

Innlærer	Kjønn	Alder	Morsmål og land	Tredjespråk og fjerdespråk (i den rekkefølgen)	Oppholdstid i Norge, tidspunkt	Nivå
A – H0179	Kvinne	32	Engelsk, fra Storbritannia	Tysk	Over 5 år	B2-C1
B – H0189	Kvinne	51	Engelsk, fra Storbritannia	Fransk	Over 5 år	C1
C – H0212	Mann	24	Engelsk, Storbritannia	Fransk og tysk	1-2 år	C1
D – H0227	Mann	31	Engelsk, Storbritannia	Spansk	Over 5 år	B2-C1
E - H0238	Kvinne	42	Engelsk, Storbritannia	Fransk og tysk	Over 5 år	B2-C1
F – H0255	Kvinne	36	Engelsk, Storbritannia	Fransk og tysk	4-5 år	B2
G - H0324	Kvinne	33	Engelsk, Storbritannia	Ingen oppgitt	3-4 år	B2
H – H0348	Kvinne	35	Engelsk, Storbritannia	Fransk	Over 5 år	B1-B2
I - H0351	Kvinne	30	Engelsk, Storbritannia	Spansk og Gujarat	2-3 år	B2
J - H0423	Mann	28	Engelsk, Storbritannia	Fransk	3-4 år	B1-B2
K – H0468	Mann	29	Engelsk, Storbritannia	Italiensk	1-2 år	B2-C1
L – H0469	Kvinne	28	Engelsk, Storbritannia	Fransk	1-2 år	B2

Blant de innlærerne jeg har tatt utgangspunkt i, er den yngste innlæreren 24 år og den eldste innlæreren 51 år. De resterende innlærerne er innenfor dette aldersspennet, med en overvekt

på seks stykker som er i 30-årene. I forhold til kjønn er det overvekt av kvinner, åtte stykker, mot fire menn. Når det kommer til tredjespråk, er det en overvekt av innlærere med fransk som tredjespråk. I tillegg er det en med spansk som tredjespråk, en med tysk, og en med italiensk. Det er fire innlærere med oppgitt fjerdespråk, av disse er det tre stykker med tysk og en med Gujarat. En innlærer hadde ingen oppgitte tredjespråk eller fjerdespråk.

Oppholdstid i Norge varierer fra 1-2 år til over 5 år. Tre stykker har oppholdstid på 1-2 år, en på 2-3 år, to på 3-4 år, en på 4-5 år og fem stykker på over 5 år. Norsknivå fordeler seg fra B1-B2 til C1. To innlærere er registrert med B1-B2 nivå, fire er registrert med B2-nivå, fire med B2-C1 og to stykker med C1. Alle er på relativt høyt nivå i norsk, da nivåene strekker seg fra A1-C1.

4. Teori

Utgangspunktet for denne oppgaven er å undersøke om det finnes transfer fra engelsk i de utvalgte tekstene. Som et grunnlag for å svare på problemstillingen, vil jeg i de neste underkapitlene ta for meg noen grunnleggende begreper innenfor andrespråksteori. Herunder kommer jeg nærmere inn på begrepet transfer.

4.1 – Mellomspråk og transfer

Mellomspråk er en S2-innlæreren sin «versjon» av det nye språket som han tilegner seg (Eide, 2015, s. 61). Mellomspråket er sammensatt av element fra det språket en behersker fra før, og element hentet fra målspråket/kildespråket (det språket som innlæreren holder på å lære seg) Andrespråksforskningen er opptatt av å finne ut i hvilken grad og på hvilken måte S2-innlæreren baserer seg på førstespråket sitt i innlæringsprosessen. Dette blir beskrevet som graden av overføring eller transfer fra morsmålet (Eide, 2015, s. 61).

Transfer er omdiskutert i andrespråksforskningen, men det er få teorier som ser bort fra førstespråkets sentrale rolle i andrespråklæringen. (Berggreen & Tenfjord, 2011, s.201). De fleste andrespråksforskere mener at andrespråket vil bli påvirket av den språkkompetansen man har fra førstespråket. Dette kan være synlig i innlærerens mellomspråk. Mange mener også at påvirkningen kan komme fra et hvilket som helst språk innlæreren har lært tidligere (Berggreen & Tenfjord, 2011, s. 204). Både førstespråk og eventuelle andrespråk kan altså ha en viss innflytelse på innlærerens mellomspråk. I noen tilfeller kan det likevel være vanskelig å bedømme om det har skjedd transfer eller ikke, og å isolere for eksempel transfer fra andre faktorer som kan spille inn på andrespråklæringen.

Når man undersøker transfer, kan det være nyttig å skille mellom andrespråk (S2) og tredjespråk (S3) (Eide, 2015, s. 273). Betegnelsen tredjespråk brukes ofte om det eller de språkene innlæreren lærer seg etter andrespråket. Dette inkluderer både språk nummer tre, fire, fem og så videre. Hos en innlærer som har tilegnet seg ett eller flere andrespråk, kan man finne transfer fra både disse og førstespråket. Et viktig spørsmål er hvilket grammatisk system som overføres, og hvorfor det er dette systemets som blir valgt (Eide, 2015, s. 273). Her finnes det ulike teorier, blant annet Cumulative-Enhancement Model (CEM), L2 Status Factor og Typological Primacy Model (TPM). Alle disse går ut ifra at en innlærere blir påvirket av tidligere språktilegnelse. Tidligere språktilegnelse er med og styrer den nye tilegnelsen på ulike måter. De har likevel ulike predikasjoner om hva som overføres og fra hvilke(t) språk i tilegnelsen av tredjespråk (Eide, 2015, s. 282-283).

4.2 – Genus

Termen genus kommer fra latin og betyr «kjønn» eller «slekt». I norsk har vi tre genus eller grammatiske kjønn: maskulinum, femininum og nøytrum. Normalt vil et substantiv tilhøre en av disse tre genus (Faarlund mfl., 1997, s.149-150). I norsk kan vi ikke se på substantivet hvilket genus det har. Dette gjør det vanskelig for mange å vite hva slags genus de forskjellige substantivene skal ha, og dette gjelder særlig de som lærer norsk som andrespråk. Substantivet skifter ikke genus ved bøyning, og dermed er ikke genus en bøyingskategori, på linje med numerus og definitthet. Artiklene er viktige kjennetegn for substantivets genus. Vi har formene en/ein for maskulinum, ei (også en i bokmål) for femininum og et/eit i nøytrum. Nynorsk har i større grad enn bokmål et trekjønnsystem. Bokmål kan sies å ha et tokjønnsystem, hvor det ikke er en egen markering på feminine ord. Vi får da en motsetning mellom genus commune (fellesskjønn, man anser maskulinum og femininum som så nære hverandre at de kan danne en felles kategori) og nøytrum (Faarlund mfl., 1997, s.150-151). I bokmål kan man velge mellom to genussystemer. I det norske språket er om lag 40% av substantivene maskuline, 30% feminine og 25% nøytrale (Faarlund mfl., 1997, s.152).

Genus har i stor grad mistet kontakten med sitt semantiske utgangspunkt (Gjerdset, 2016, s. 37-38). Dette gjør det vanskelig å støtte seg på semantikk når man tildeler substantivene genus. Det er også dette som gjør at genus er vanskelig å lære. Hvordan skal man vite om man skal velge femininum, maskulinum eller nøytrum? Genus er i tillegg redundant, ettersom genus ikke har noen betydning for det innholdet som uttrykkes. Det har ikke noe å si for innholdet om man sier «en hus» eller «et hus», man forstår fortsatt hva som menes. Begge

disse punktene, både det at genus er transparent og redundant, gjør at genus er vanskelig å lære for andrespråksinnlærere (Gjerdset, 2016, s. 37-38).

4.3 – Femininum og maskulinum, ett felleskjønn?

Begrepet «felleskjønn» (commune) blir gjerne brukt for å beskrive sammenfallet av hankjønn og hunkjønn, og står i motsetning til nøytrum. Vi kan også se et sammenfall enkelte steder i norsk grammatikk: den/denne – det/dette har bare en felles form for femininum og maskulinum, men en annen for nøytrum. Det virker som at man anser femininum og maskulinum som såpass nære hverandre at de kan danne en egen kategori. Noe liknende ser vi også når det kommer til adjektiv: ei/en rød kåpe, et rødt eple, en gammel mann og et gammelt hus. Ordene får samme form i femininum og maskulinum, mens de får en annen form i nøytrum (Dahl, 2013, s. 46). Det er også ikke uvanlig at man på ulike typer norskkurs primært underviser i et tokjønnsystem, med kategoriene «en» og «et» (Jin & Eide, 2015, s. 297). Nyere forskning viser også at et tokjønnsystem er blitt mer vanlig i de norske dialektene (Busterud mfl., 2020).

4.4 – Mangelen på genus i engelsk

Engelsk skiller seg fra norsk når det kommer til genus. Nominalsystemet i engelsk operer bare med numerus og frittstående determinativer. Entall er umarkert og ikke synlig som bøyningensendelse, i flertall markeres nomenet med suffikset -s. Engelsk har noen kongruenstrekk, for eksempel mellom demonstrativer som this/that og nomenet, men det er ingen kongruens mellom artikkelen the og nomenet (Jin & Eide, 2015, s. 290). Genus er ikke realisert i engelske nomen, og genus spiller dermed en liten rolle i engelsk grammatikk. Det finnes derimot noen unntak, for eksempel ved betegnelser etter naturlig kjønn: «actor vs. actress» og «waiter vs. waitress». Vi finner heller ikke genuskongruens i engelsk. Adjektivene finnes bare i en form, som alle andre adjektiv. Det heter for eksempel både «a nice boy» og «the nice boys», adjektivet er uforandret fra entall til flertall. Dette står i sterk kontrast til norsk, hvor vi både har forskjellig form av adjektivet ut ifra både genus og numerus. På norsk vil tilsvarende eksempel være: «ei/en fin gutt», «et fint hus» og «fine hus» (Jin & Eide, 2015, s. 291). Dette gjør at det er flere regler knyttet til genus og kongruens som en innlærer av norsk må lære seg. For en innlærer med engelsk som førstespråk, vil ikke disse reglene finnes i deres førstespråk fra før. Her må innlæreren aktivt huske på å skrive riktig genus, og for adjektiv må de også huske på hva slags ending på adjektivet de skal velge. Det er også en fare for at det blir feil ending på adjektivet dersom innlæreren velger feil genus.

4.5 – Tidligere forskning

I Bull (2012) ble språket til tolv samisktalende i Vuošvággi/på Furufalten analysert. Det er svært få tilfeller av avvikende genus, selv om samisktalende ofte opplever genus som vanskelig. I tillegg blir felleskjønn overgeneralisert. Konklusjon er at felleskjønn er defaultgenus i dette materialet (Dahl, 2013, s. 21).

En annen undersøkelse av Helene Uri (2001) tar for seg innlærere med tyrkisk som morsmål. Det ble kun brukt feil genus i 3,1% av tilfellene. Den vanligste feilen var at innlærerne overforbrukte maskulinumkategorien. Dette er noe av det liknende som Bull fant (Dahl, 2013, s. 20-21). Det er samtidig underproduksjon av genus, og derfor blir det ikke så mange avvik. Flere av skribentene bruker «nakne substantiv», for eksempel ved å skrive «Klokke nærmet seg tolv» og «I sommer ferie så skal jeg reise til Tyrkia» (Dahl, 2013, s. 20-21).

Opsahl (2009) tar for seg språket til et utvalg ungdommer bosatt i to bydeler med en høy andel minoritetsspråklige på østkanten i Oslo. Ungdommene i multietniske språkmiljøer forenklet genussystemet, og ingen av ungdommene brukte femininumartikkelen *ei*. Det er i tillegg brukt maskulinum i flere tilfeller hvor det skulle ha vært nøytrum. Maskulinum kan regnes som default-kategori her også, i tråd med forskningen til Bull (2012) og Uri (2001) (Dahl, 2013, s. 22).

«(...)det synes å være bred enighet om at genus er en vanskelig kategori for andrespråksinnlærere å tilegne seg» (2010, s.31), skriver Silje Ragnhildstveit i en artikkel fra 2010. I denne undersøkelsen er det innlærerne med vietnamesisk som morsmål, som er et språk uten genus, den gruppen som har mest korrekt genustilordning. Den samme gruppen, i større grad enn de andre, mangler genustildeling. I likhet med den tidligere forskningen, finner man også her at maskulinum brukes som defaultgenus (Dahl, 2013, s. 21).

En annen studie undersøkte genusavvik i 48 elevtekster (Dahl, 2013). Ti av elevene skrev tekster som var helt uten genusavvik, men det som var karakteristisk for tekstene var at noen av elevene hadde svært mange genusavvik. De elevene som hadde mange genusavvik, gjorde mange ulike typer feil (Dahl, 2013, s. 101). Det ble også undersøkt om det var to eller tre genus som var framherskende i elevtekstene. De fleste brukte et «tokjønssystem» (et «felleskjønn» og nøytrum), noe som også var forventet på forhånd. Dette var også i tråd med lignende funn hos Uri (2001), Opsahl (2009) og Bull (2012). Det er rent kvantitativt flere som tilhører felleskjønnskategorien, og det kan tenkes at elevene velger denne kategorien fordi det er størst sannsynlighet for at ordet skal markeres med «en» (Dahl, 2013, s. 104-105).

Det ble også undersøkt om elevene hadde et defaultgenus. Konklusjonen er at det er vanskelig å slå fast om denne elevgruppa har maskulinum som defaultgenus, men også at det er vanskelig å si noe generelt om alle elevene, da de individuelle forskjellene var store. En av elevene har blant annet nøytrum som defaultgenus, denne eleven hadde urdu som førstespråk, og er ganske konsekvent når det kommer til genusavvikene. Noe liknende hadde også en annen elev (Dahl, 2013, s. 104).

Et annet funn fra undersøkelsen er at noen av genusavvikene helt åpenbart skyldes at elevens førstespråk er svært forskjellig fra norsk. For tre av elevene ble feilene sammenliknet med elevens førstespråk. Språkene her var arabisk, tyrkisk og urdu. Hverken arabisk eller urdu har nøytrum, og tyrkisk har ikke grammatisk kjønn i det hele tatt, og dette kan være noe av grunnen til at disse tre elevene slet med nøytrum og når det skal brukes (Dahl, 2013, s. 105).

4.6 – Dobbel bestemthet

Når en definitiv nomenfrase er modifisert av et adjektiv, kreves det dobbel bestemthet (eller dobbel definitivitet, som det også kalles). I tillegg til den etterhengte bestemte artikkelen, må det også være et frittstående determinativ. Disse to markørene må også kongruere med hverandre i genus og numerus, og begge må være definitive, såkalt «dobbelt-definitivets – konstruksjonen». Adjektivet opptrer med en bestemt bøyning, med -e (Jin & Eide, 2015, s. 297). Et eksempel på dette er: «Den fine bilen». «Den» er determinativet her, som kongruerer med nomenet (bilen) ved at «bilen» er hankjønn (genus) og entall (numerus), og dermed er det valgt «den» som determinativ her. Adjektivet «fine» har fått bestemt bøyning med -e.

Dobbel bestemthet er en ren formell konstruksjon. Kongruensen i frasen er redundant. Flere deler av informasjon er unødvendig kommunikasjonsmessig, noe av informasjonen er semantisk overflødig. Man forstår godt hva som menes om noen bare sier «fin bil». Dette er med på å gjøre dobbel bestemthet svært interessant i et andrespråksperspektiv. I andrespråksinnlæreres språk utvikles redundante språktrekk sent, og enkelte trekk læres aldri (Gjerdset, 2016, s. 6). Det er også påvist at kongruenstrekk er noe mange voksne andrespråksinnlærere har problemer med (Jin & Eide, 2015, 287). Det er både et sjeldent fenomen, og det er komplisert å lære (Gjerdset, 2016, s. 6). Jeg finner det også interessant å se hvordan mine innlærere står i forhold til dette, ikke minst fordi de alle er på høyere nivå i norsk, fra B1-C1. Er dobbel bestemthet noe de mestrer godt, eller er dette en kategori som er problematisk også på høyere nivå? Og i så fall i hvor stor grad?

4.7 – Mangelen på dobbel bestemthet i engelsk

Engelsk har et relativt enkelt nominalsistem, med bøyingsendelser bare for numerus. De har også foranstilte determinativer. Engelsk har heller ikke kongruens mellom den bestemte artikkelen «the» og nomenet (Jin & Eide, 2015, s. 290). Genus spiller en liten rolle i engelsk, og det er vanligvis ikke realisert, men det finnes noen unntak etter naturlig kjønn, for eksempel actor vs. actress. Det er heller ikke genuskongruens i engelsk morfologi, adjektivet finnes bare i en form, i motsetning til norsk, hvor vi finner tre former for det samme adjektivet (Jin & Eide, 2015, s. 291). Det engelske nominalsystemet skiller seg dermed i stor grad fra det norske ved at det ikke er kongruens i de engelske frasene som tilsvarer dobbel bestemthet. Dette ser vi i disse eksemplene: «Det gule huset». Determinativet «det» kongruerer med nomenet «huset» som er et nøytrumsord. Adjektivformen «gule» opptrer med bøyingsendelsen -e for å vise definitthet (Jin & Eide, 2015, s. 297). I engelsk ser den samme setningen slik ut: «The yellow house» eller i flertall: «The yellow houses». Det er kun i flertall at vi i engelsk kan se en forskjell i forhold til morfologisk numerus med suffikset -s på nomenet «house» (Jin & Eide, 2015, s. 291 og 296). Vi kan anta at dobbel bestemthet er en vanskelig kategori for innlærere med engelsk som førstespråk.

4.8 - Tidligere forskning

Fufen Jin (2007) har publisert “Second language acquisition and processing of Norwegian DP internal agreement”. Hun valgte ut seks informanter med engelsk som morsmål, fem med kinesisk som morsmål, og fem informanter med romansk, enten italiensk eller spansk som morsmål (to italienske og tre spanske). Det var i tillegg en del kriterier: De måtte ha bodd i Norge i minst åtte år, de hadde selv oppgitt at deres forståelse av muntlig norsk og deres egen muntlige norsk til å være 8, på en skala fra 1-10, de hadde begynt å lære norsk i voksen alder (etter 13 år), og de hadde heller ikke lært noe annet skandinavisk språk før de var 13 år (Jin & Eide, 2015, s. 304). Det var også et ekstra kriterium for de med engelsk som morsmål: De skulle ikke ha lært noe annet språk med genusmarkering før de var 13 år. For de med kinesisk morsmål var det et krav om at de ikke hadde lært noe annet språk med grammatisk markering av genus eller numerus før de var 13 år. Metodevalget var intervju og en utfyllingstest (Jin & Eide, 2015, s. 304).

Resultatene viste at andrespråksinformantene hadde varierende grad av målspråkslike svar, mens de norske informantene hadde ingen kongruensfeil. Svarene til gruppa delta seg også i to, der fire av informantene med romansk morsmål og tre av informantene med engelsk morsmål, hadde svært målspråkslik oppnåelse, 89% eller mer korrekt kongruens. Den andre

delen av gruppa hadde riktig kongruens i ca. halvparten av tilfellene, noe som tilsvarer det man kan forvente når informantene svarer på slump (Jin & Eide, 2015, s. 307).

I forhold til adjektivbøying, oppførte den kinesiske og engelske gruppa seg ganske likt. Blant annet setter de inn adjektivbøyingen /e/ og /-/ mer frekvent enn de setter inn /t/ (Jin & Eide, 2015, s. 308). Den gjennomgående feilen er at informantene overforbruker «null-endingen» /- / der målspåket har /e/ eller /t/. Det er imidlertid vanskelig å avgjøre om overforbruken av /- / er utelatt endring eller feil ending (Jin & Eide, 2015, s. 309).

Jin (2007) testet også innsettelse av foranstilt bestemt artikkel. Den kinesiske gruppen har flere avvik i numeruskongruens, enn den engelske gruppen. 7,1% setter inn «den» for «de» i den engelske gruppen, mot 25,8% i den kinesiske gruppen. De kinesiske innlærerne bruker også «de» der det skulle vært «det» i større grad enn de engelske, 20,9% mot 5% (Jin & Eide, 2015, s. 311). Engelsk har numeruskongruens på artikler, mens kinesisk ikke har det (Jin & Eide, 2015, s. 316). Begge informantgruppene hadde mye større feilprosent i innsetting av «det» enn de hadde med «den». Den kinesiske og engelske gruppen hadde omtrent like mange feil på genuskongruens. De romanske innlærerne (italiensk og spansk) hadde færre avvik i denne kategorien, men de har til gjengjeld genus i sitt førstespråk (Jin & Eide, 2015, s. 319-320).

Paulsen (2009) handler om voksnes innlæreres bruk av kategorien bestemthet i norsk. Tre av informantene var fra Tsjetsjenia, en fra Filippinene, en fra Usbekistan, tre fra Russland og en fra Kina. Ved første datainnsamling hadde de vært i Norge fra seks måneder til 18 år. De var bosatt i to kommuner på Østlandet (Paulsen, 2009, s. 32). Datagrunnlaget i undersøkelsen var to stiler, med supplement av to like utfyllingsoppgaver (Paulsen, 2009, s. 34).

Resultatene fra undersøkelsen viser at det er særlig frasene med tre ganger bestemthet (for eksempel «det røde huset») som skaper problemer for informantene (Paulsen, 2009, s. 77). Det er like mange avvik for artikkelen alene som for substantiv og adjektiv til sammen, mens det bare er ett avvik hvor de frie morfemene i flertall mangler, en av fem (Paulsen, 2009, s. 85-86). Av 28 fraser, var det ti fraser som hadde alle tre leddene riktig. Det var et avvik på 64,4%. For substantivene var det seks avvik, for adjektivene seks og for determinativet var det tolv (Paulsen, 2009, s. 73). Det er determinativet som er det vanskeligste å lære seg av bestemthetsformene (Paulsen, 2009, s. 88).

En annen undersøkelse er «Dobbel bestemthet i Norsk mellomspåket: en komparativ korpusundersøkelse» (Gjerdset, 2016). Undersøkelsen viser at det var 28% færre informanter

som brukte dobbel bestemthet i den engelske førstespråksgruppen, sammenlignet med den norske kontrollgruppen. Det var også 56,8% færre forekomster samlet enn i den norske gruppen. Det var 7% færre informanter som brukte dobbel bestemthet i den engelske enn i den tyske førstespråksgruppen, og 15,3% færre forekomster samlet. Dette resultatet er ikke så oppsiktsvekkende, da engelsk har færre likheter med norsk enn det tysk har. En annen mulig forklaring ligger i underproduksjon. Forskjellen mellom nominalsystemet i norsk og engelsk gir en større grad av underproduksjon (Gjerdset, 2016, s. 41).

Det var i den engelske førstespråksgruppen hun fant den største samlede andelen avvik: 15,7% (Gjerdset, 2016, s. 46). I den vietnamesiske gruppen var avviksprosenten 15,2%, så det var ikke en enorm forskjell her. Når det kommer til typen avvik hos den engelske førstespråksgruppen, var det 5,9% avvik i kongruens til adjektivet, 2% avvik i genuskongruensen, og 7,8% avvik i numeruskongruensen. Avvikene på genuskongruensen kan ha vært rent tilfeldige. Det var en lav avviksforekomst, og dette gir et stort utslag på prosentene. I tillegg var 2 av de 4 avvikene produsert av én av informantene. Avvikene på numeruskongruensen og adjektivkongruensen kan være knyttet til hvordan engelske nominalfraser er bygd opp. Det er sannsynlig at det er snakk om tverrspråklig innflytelse i den engelske førstespråksgruppen når det gjelder avvik i numeruskongruensen og adjektivets kongruens (Gjerdset, 2016, s. 46-48).

Paulsen (2009) og Gjerdset (2016) har ikke undersøkt helt det samme, Gjerdset har ikke sett på fraser som ikke inneholder determinativ.

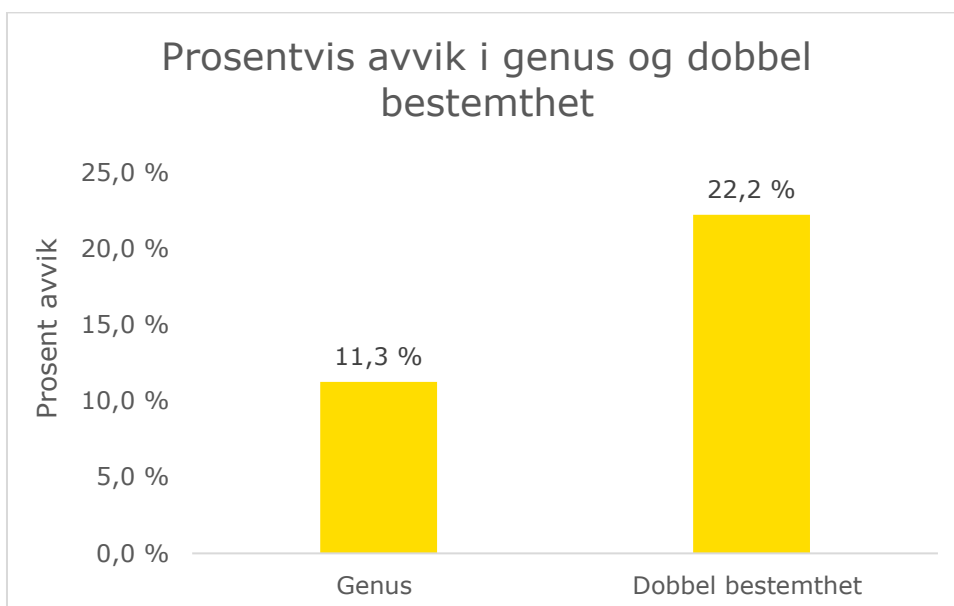
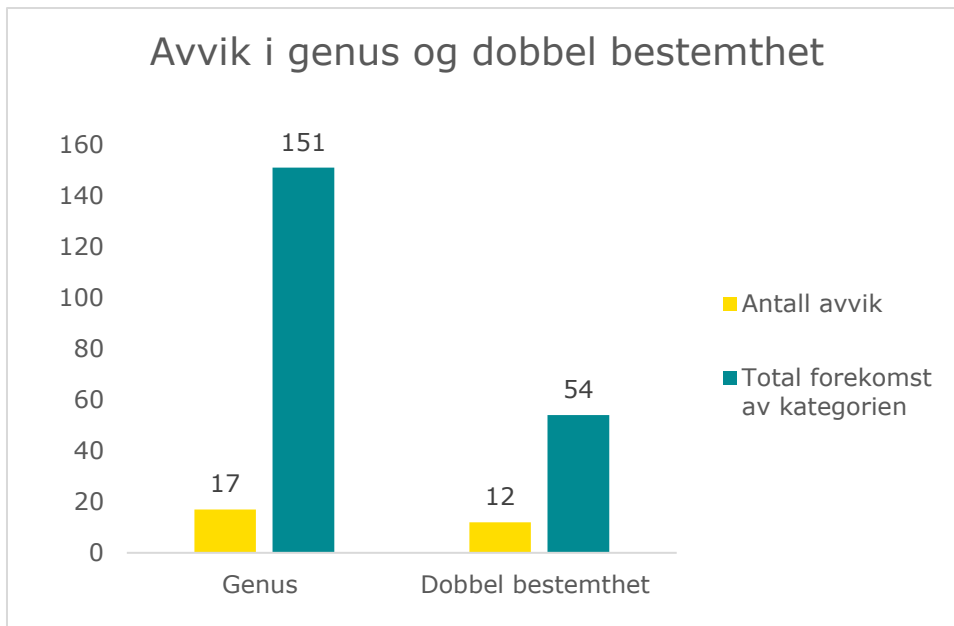
5. Resultat og analyse

I denne delen skal jeg redegjør for funnene i tekstene. Jeg har først delt inn i antall avvik i kategoriene genus og dobbel bestemthet. Deretter har jeg delt opp mer spesifikt hva slags avvik jeg fant i kategoriene genus og dobbel bestemthet. For genus har jeg sett på om det brukes «en» for «et» eller «et» for «en». På bakgrunn av manglende forekomster av «ei» så har jeg valgt å ikke ta det med som en avviksmulighet. For dobbel bestemthet har jeg delt avvikene inn i kategoriene: Avvik i determinativet, avvik i adjektivet og avvik i numerus og avvik i definitthet. Etter hver framstilling vil jeg analysere resultatene.

5.1 - Resultat

Innlærer	Kjønn	Alder	Morsmål og land	Fremmedspråk Tredjespråk står først,	Oppholdstid i Norge, tidspunkt	Nivå	Avvik genus	Avvik dobbelt bestemthet

				fjerdespråk står sist				
A – H079	Kvinne	32	Engelsk fra Storbritannia	Tysk	Over 5 år	B2- C1	0 av 13	0 av 6
B – H0189	Kvinne	31	Engelsk, fra Storbritannia	Fransk	Over 5 år	C1	1 av 26	2 av 4
C – H0212	Mann	24	Engelsk, Storbritannia	Fransk og tysk	1-2 år	C1	1 av 6	3 av 4
D – H0227	Mann	31	Engelsk, Storbritannia	Spansk	Over 5 år	B2- C1	0 av 15	1 av 1
E – H0238	Kvinne	42	Engelsk, Storbritannia	Fransk og tysk	Over 5 år	B2- C1	1 av 16	1 av 2
F – H0255	Kvinne	36	Engelsk, Storbritannia	Fransk og tysk	4-5 år	B2	3 av 8	3 av 3
G – H0324	Kvinne	33	Engelsk, Storbritannia.	Ingen oppgitt	3-4 år	B2	1 av 7	1 av 5
H – H0348	Kvinne	35	Engelsk, Storbritannia	Fransk	Over 5 år	B1- B2	3 av 16	1 av 2
I – H0351	Kvinne	30	Engelsk, Storbritannia	Spansk og Gujarat	2-3 år	B2	4 av 13	0 av 1
J – H0423	Mann	28	Engelsk, Storbritannia	Fransk	3-4 år	B1- B2	2 av 8	0 av 1
K – H0468	Mann	29	Engelsk, Storbritannia	Italiensk	1-2 år	B2- C1	1 av 18	0 av 2
L – H0469	Kvinne	28	Engelsk, Storbritannia	Fransk	1-2 år	B2	0 av 5	0 av 5
Total							17 av 151	12 av 54

5.2 – Analyse av resultatene

Først så jeg på hvor mange avvik jeg fant av kategoriene genus og dobbel bestemthet. Her fant jeg avvik i begge kategoriene, noe som var forventet ettersom at dette er vanskelige kategorier i norsk. I genuskategorien fant jeg 17 avvik av 151 forekomster. Dette utgjør 11,3%. Det største antallet avvik fant jeg hos innlærer I, hvor jeg fant 4 av 13 avvik. Denne innlæreren er på B2-nivå, og har vært i Norge 2-3 år. Det er likevel flere som har vært kortere tid i Norge, men som produserer færre avvik. Et eksempel er innlærer K, som har vært i Norge i 1-2 år, denne innlæreren produserer ett avvik av 18 mulige kontekster. Til gjengjeld er denne innlæreren registrert å være på en noe høyere nivå: B2-C1. De to andre som kan

sammenliknes med I, er innlærer C og L. Det som er interessant her er at disse produserer færre genus enn I, henholdsvis til sammen 6 av C og 5 av L. Det kan dermed tenkes at I har flere avvik på grunn av en større produksjon av genus.

Det er til sammen tre innlærere som har 0 avvik. Disse er innlærer A (0 av 13), innlærer D (0 av 15) og L (0 av 5). Innlærer L er registrert med 1-2 år i Norge, men har til gjengjeld produsert bare 5 genus i hele teksten, noe som kan slå ut på det lave antallet avvik. Innlærer A og D står registrert med over 5 år i Norge, noe som er det lengste innlærerne er registrert med. Det står i tillegg at de begge er på B2/C1-nivå. Disse to innlærerne har dermed en del likheter. Det kan være at de har en fordel av å ha vært en stund i Norge (over 5 år).

Innlærer A er registrert med tysk som tredjespråk og innlærer D er registrert med spansk som tredjespråk. Tysk har, i likhet med norsk, tre genus. Genustildelingen er også noe lik den norske. (Silje Ragnhildstveit s. 67). Spansk har også kategorien genus, men de har bare to kjønn (maskulinum og femininum) (Theil, 2020). Flertallet av de andre innlærerne har fransk som tredjespråk. Fransk har også to kjønn, maskulinum og femininum (Hagemann, 2020). Det er vanskelig å si noe konkret om transfer fra tredjespråket her, men det er mulig å tenke seg at innlærer A kan ha positiv transfer fra tysk ved kategorien genus. Noe annet som hadde vært interessant, er å vite hvilket nivå innlærerne er på når det kommer til tredjespråket. Ut ifra det hadde det vært lettere å påvise om innlærer A og D har hatt positiv transfer fra tredjespråket her. Det hadde vært særlig aktuelt å se på en slik sammenheng, dersom innlærer A og D hadde vært på et høyt nivå i sitt tredjespråk, i forhold til et lavere nivå hos resten. Dette kunne ha indikert at de i større grad enn de andre hadde hatt positiv transfer fra tredjespråket.

Teorien Cumulative-Enchantment Model (CEM) antar at det kan forekomme positiv transfer fra tredjespråket. Transfer fra tidligere språk kan bidra til å lette tilegnelsen av et nytt språk (norsk andrespråksyntaks, s. 274 og 277). Ifølge denne teorien, kan både tysk og spansk bidra til positiv transfer når innlærere med engelsk førstespråk lærer norsk. Det er en mulighet for at dette er tilfellet hos innlærer A og D.

Bardel og Falk (2007) har i tillegg funnet at overføringen fra andrespråket er sterkere enn overføringen fra førstespråket (Jin, Eide & Busterud 2015, s. 279). I mitt tilfelle vil dette være det som står oppført som «tredjespråk»: tysk og spansk. Bardel og Falk påpeker at det kan forekomme både positiv og negativ transfer, noe som skiller seg fra CEM-teorien (Jin, Eide & Busterud 2015, s. 280). Hos mine innlærere vil det likevel være snakk om positiv transfer,

ettersom det er språkene tysk og spansk som likner mest på norsk i forhold til genus, og ikke engelsk. Det motsatte kunne vært tilfelle dersom innlærerne hadde hatt tysk og spansk som førstespråk. For mine innlærere kan det dermed være positivt at engelsk er førstespråket deres, så lenge de har tysk, spansk eller fransk som tredjespråk. I de fleste teoriene antas det at tidligere språktilegnelse i hvert fall spiller en rolle (Jin, Eide & Busterud 2015, s. 282).

Jeg hadde forventet noen flere avvik i genuskategorien, på bakgrunn av at genus spiller en liten rolle i engelsk (Jin & Eide, 2015, s. 290). Dette samsvarer likevel med forskningen til Tove Bull, hvor hun hadde forventet flere genusavvik hos en gruppe samisktalende, men hvor hun fant det motsatte (Dahl, 2013, s. 21). Det samme gjelder Uris (2001) forskning hos tyrkiske innlærere, hvor hun fant genusavvik i 3,1% av tilfellene, hun merker seg imidlertid at det kan være snakk om underproduksjon av genus (Dahl, 2013, s. 21-22). Mine innlærere har derimot produsert ganske mange genus (151 til sammen). Til gjengjeld er også mine innlærere på et relativt høyt nivå i norsk (B1-C1, og de fleste på B2-C1), noe som gir en forventning om at de mestrer genus til en viss grad.

I Opsahl (2009) bruker ingen av de undersøkte ungdommene femininum-artikkelen «ei». Dette samsvarer godt med mine resultater. Jeg finner heller ikke at noen av innlærerne bruker «ei», av 12 tekster er det ingen produksjoner av «ei». Dette stemmer overens med andre erfaringer, hvor det på norskkurs er vanlig å undervise i et tokjønnsystem (Jin & Eide, 2015, s. 297). Dette kan være noe av grunnen til den lave forekomsten av «ei», innlærerne kan ha først og fremst blitt undervist i et tokjønnsystem (maskulinum og nøytrum). Det kan i tillegg være at innlærerne selv tenker at det er enklere å fokusere på to genus, framfor tre, og at de har prøvd å legge ned mest energi i å lære seg forskjellen på maskulinum og nøytrum. Dette kan være vanskelig nok når man ikke har genus i sitt eget førstespråk. Det er også vanskelig å si om de med norsk som førstespråk selv produserer artikkelen «ei» i stor grad. Nyere forskning tyder på at femininum er på tilbakegang i flere dialekter, blant annet Trondheimsdialekten og Tromsø-dialekten (Busterud mfl., 2020).

I kategorien dobbel bestemthet finner jeg flere avvik enn i genuskategorien. Jeg finner 12 av 54 avvik (dobbelt bestemthet), noe som tilsvarer 22,2% avvik, mot 11,3% avvik i genuskategorien. I motsetning til genuskategorien, er det i tillegg færre forekomster av dobbelt bestemthet hos innlærerne (54 mot 151 i genuskategorien). Dette kan skyldes at genuskategorien brukes i flere tilfeller enn dobbelt bestemthet, da dobbelt bestemthet inneholder et adjektiv i tillegg. En annen årsak kan være at innlærerne unngår å bruke dobbelt bestemthet. Dette samsvarer i så fall med resultatene hos Solveig Gjerdsset. Den engelske

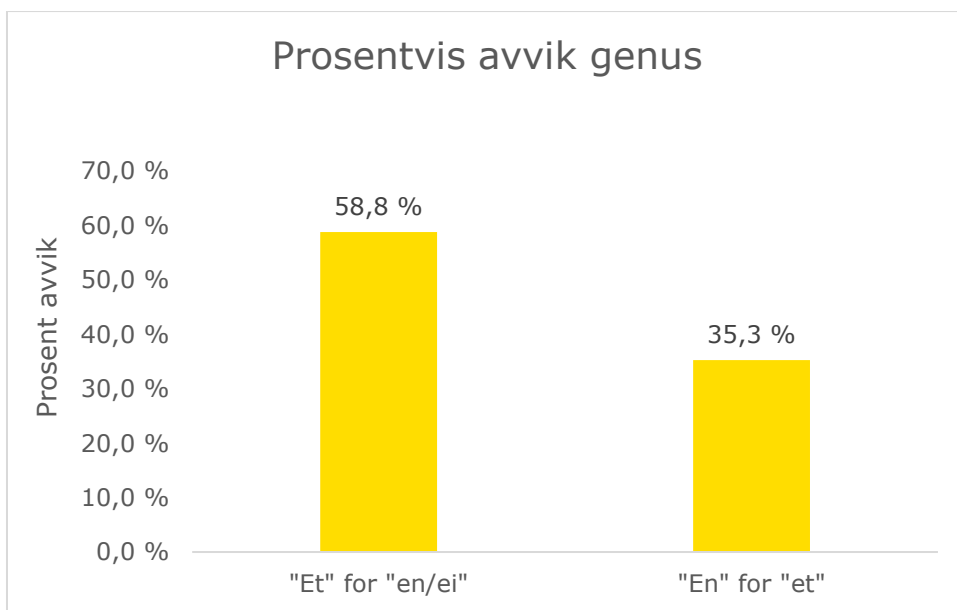
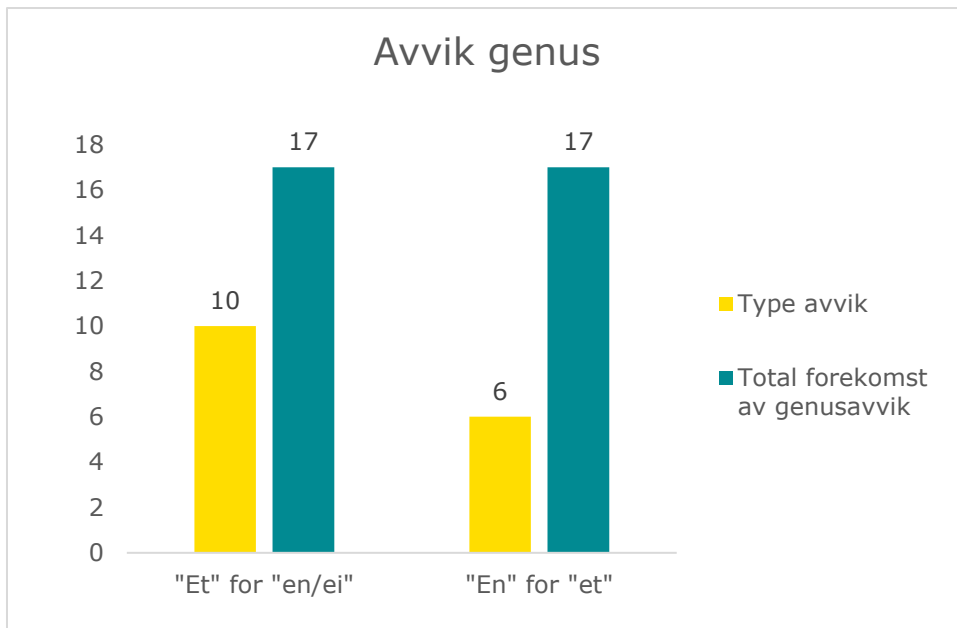
informantgruppen hennes produserte 56,6% færre forekomster av dobbel bestemthet enn den norske kontrollgruppen (Gjerdset, 2016, s. 41). Også hos mine innlærere kan det være snakk om unnvikende produksjon (man unngår å bruke en konstruksjon på grunn av mangel på selvsikkerhet eller automatisering) eller underproduksjon (manglende kompetanse) (Gjerdset, 2016, s. 40-41). Det er vanskelig å si noe om hvem av disse det eventuelt gjelder, eller om de gjelder i det hele tatt i denne sammenhengen, da jeg ikke har satt resultatet opp mot en kontrollgruppe.

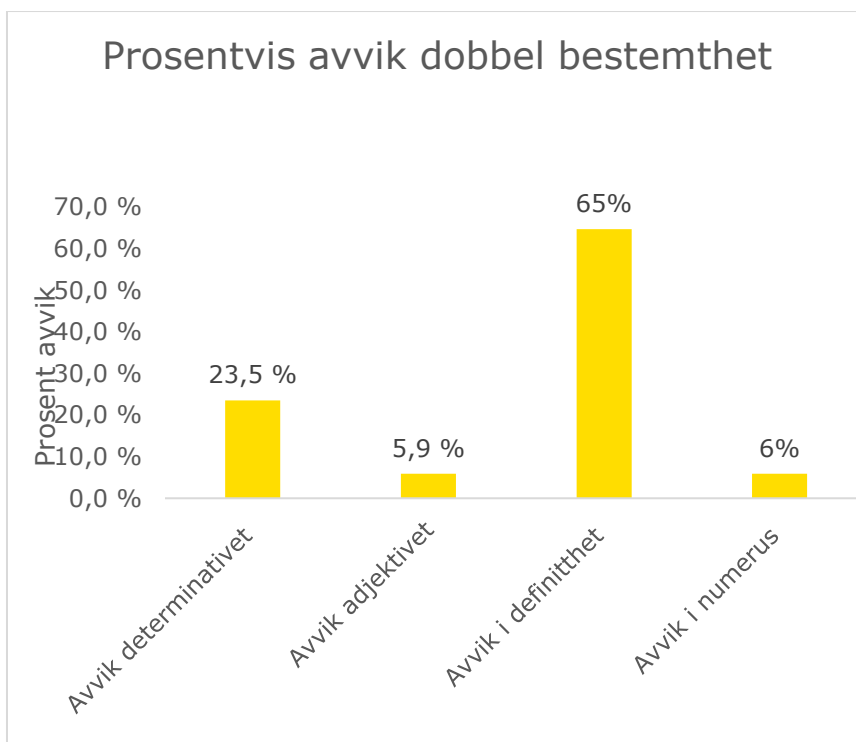
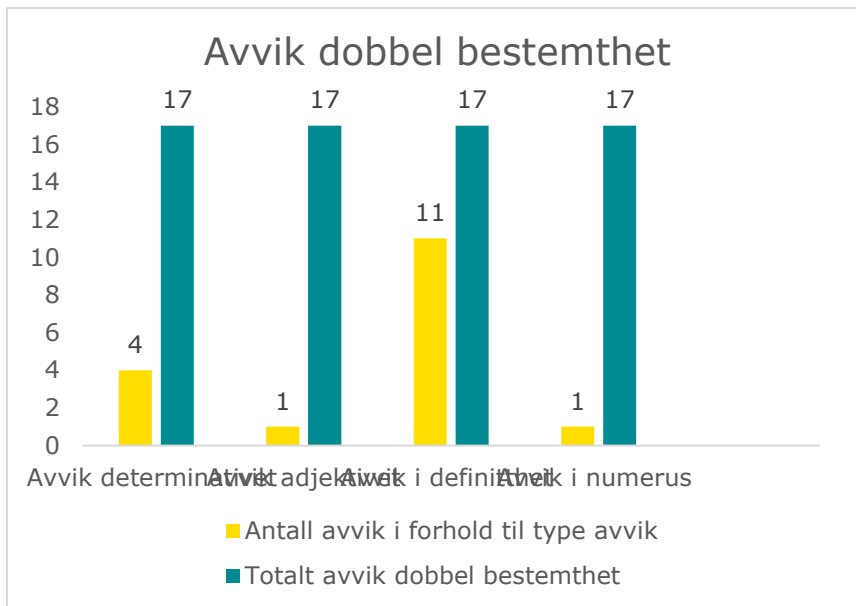
Det virker i all hovedsak som at dobbel bestemthet er vanskeligere enn genus, og dette understreker hvor vanskelig denne kategorien er. Det er påvist at kongruenstrekk er noe mange andrespråksinnlærere har problemer med (Jon & Eide, 2015, s. 287), og dette viser også resultatene mine. Dobbelt bestemthet inneholder to markører som må kongruere, i tillegg til at adjektivet må stå i bestemt form. Dette skaper hele tre markører som må passe sammen. På bakgrunn av alt dette er det ikke så overraskende at dobbel bestemthet er en vanskelig kategori, og mine resultater viser også at dobbel bestemthet er en ekstra vanskelig kategori. Sett fra en andrespråkslæreres perspektiv, kan dette bety at det muligens bør legges ned ekstra tid og innsats når det gjelder dobbel bestemthet.

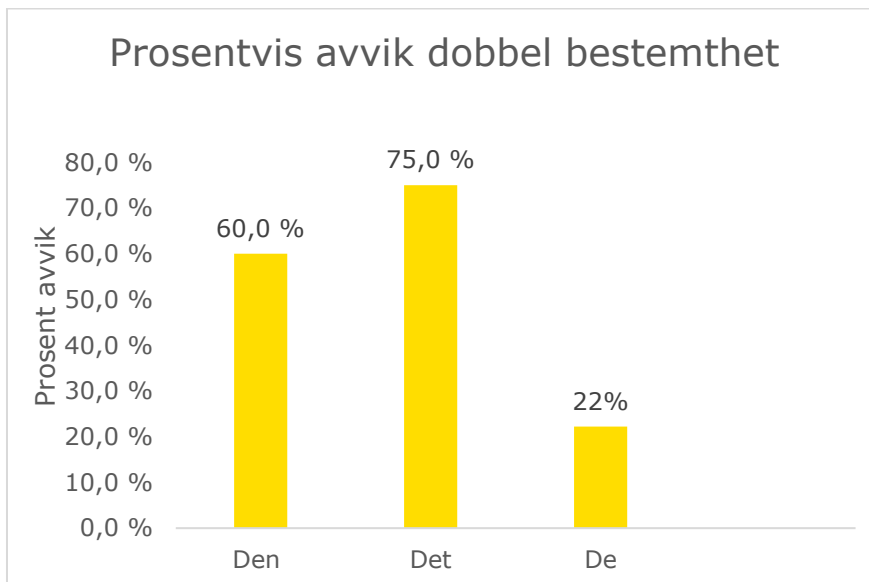
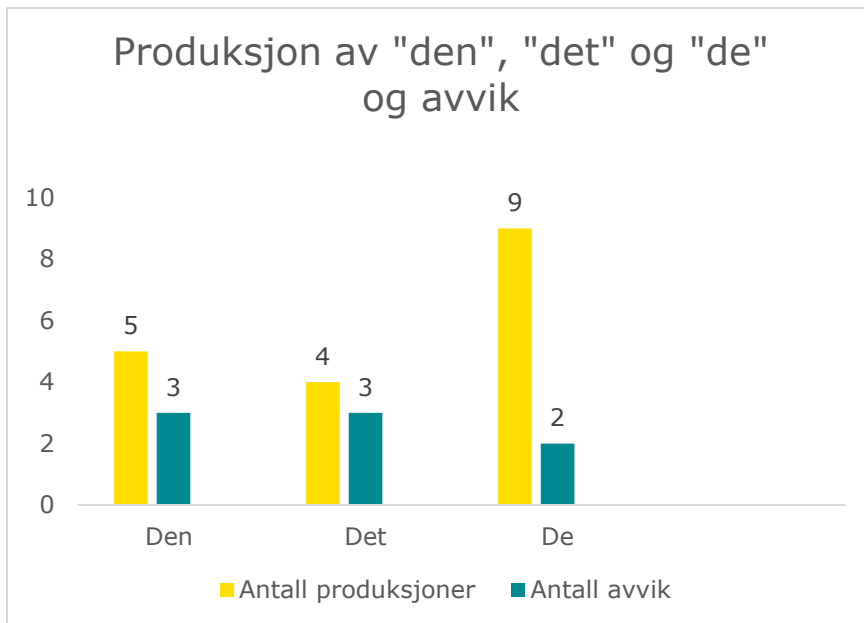
5.3 - De forskjellige typene avvik

	Avvik genus			Avvik dobbel bestemthet			
	«Et» for «en/ei»	«En» for «et»	«Ei» for «et»	Avvik determinativet	Avvik adjektivet	Avvik i definitthet	Avvik i numerus
A – H079							
B – H0189		1		1 («den» for «de»)		2	
C – H0212		1				3	
D – H0227				1 («det» i stedet for «den»)			

E – H0238	1					1	
F – H0255	3			1 («den» i stedet for «de»)	1	3	
G – H0324	1					1	
H – H0348	2			1 («det» i stedet for «de»)		1	1
I – H0351	2	2					
J – H0423	1	1					
K – H0468		1					
L – H0469							
Total	10 av 17	6 av 17		4 av 17	1 av 17	11 av 17	1 av 17

5.4 - Analyse av resultatene: De forskjellige kategoriene

I genuskategorien har jeg delt inn avvikene i kategoriene «et» for «en/ei» og «en» for «et». Det var 10 av 17 avvik i kategorien «et» for «en/ei», dette tilsvarer 58,8 %. I kategorien «en» for «et» var det 6 av 17 avvik, dette tilsvarer 35,3 %. I min undersøkelse er det flere avvik i kategorien «et» for «en/ei» enn «en» for «et». Forskjellen er på 23,5%. Dette funnet skiller seg fra tidligere forskning, hvor flertallet har funnet at maskulinum (felleskjønn) er defaultkategori. Dette gjelder for både undersøkelsene til Uri (2001), Opsahl (2009), Bull (2012) og Ragnhildstveit (2009). I Dahl (2013) var det derimot en elev med nøytrum som defaultkategori, men de individuelle forskjellene var såpass store, at hun har valgt å ikke trekke en konklusjon i forhold til defaultkategori. Eleven hos henne med nøytrum som

defaultkategori, hadde urdu som førstespråk (Dahl, 2013, s. 104), noe som ikke kan sammenliknes med innlærerne i denne undersøkelsen.

Innlærerne i denne undersøkelsen ser ut til å ha nøytrum som defaultkategori. Det er vanskelig å si noe konkret om årsakene til mine funn, men det er noe som det ville vært interessant å undersøke videre. Kan det skyldes at innlærerne er på høyere nivå? Det kan også være snakk om en type overforbruk av artikkelen «et» fordi man vet at «et» brukes i norsk, men man er usikker på i hvilke tilfeller. Dette kan også være et argument for at genuskategorien er en vanskelig kategori å lære seg ved at man overforbruker enten «en» eller «et».

Avvik i dobbel bestemthet har jeg delt opp i kategoriene «avvik determinativet», «avvik i adjektivet», «avvik i definitthet» og «avvik i numerus». Jeg har ikke delt inn nøyere i hva slags type avvik jeg har funnet på determinativet, men jeg har likevel tatt dette med i parentes. Jeg har valgt å utelukke dette på grunn av oppgavens størrelse, og fordi jeg først og fremst ønsker å se i hvilke ledd av frasen jeg finner avvik. Det hadde imidlertid vært interessant å undersøke videre om man kan finne en sammenheng mellom hva slags type avvik innlærere ofte gjør på determinativet, om det for eksempel er en overvekt av «den» og «det» for «de», eller en konstant bruk av «den» i stedet for «det». Jeg har også valgt å ta med de frasene med dobbel bestemthet hvor jeg har funnet mer enn en feil, noe som gjør at det totale antallet av avvik her er 17 i stedet for det samlede antallet på 12 i forrige tabell. Et eksempel er innlærer H som har 1 av 2 avvik i dobbel bestemthet, men har til sammen 3 avvik i denne ene frasen. Innlærer H har produsert frasen «det ekstra kostnad», hvor det er avvik i determinativ, avvik i definitthet og avvik i numerus. Det korrekte her er «de ekstra kostnadene».

I kategorien dobbel bestemthet har jeg funnet 4 av 17 avvik i determinativ, 1 av 17 avvik i adjektivet, 11 av 17 avvik i definitthet og 1 av 17 avvik i numerus. I prosent utgjør dette 23,5% avvik i determinativ, 5,9% avvik i adjektiv, 65% avvik i definitthet og 6% avvik numerus.

Det er avvik i definitthet som er den største kategorien, noe som er ganske interessant. Et eksempel på et slikt avvik finner vi hos innlærer B, hvor innlæreren har skrevet «den store utfordring» i stedet for «den store utfordringen». Her ser vi manglende definitthet på nomenet. Noe liknende finner vi hos innlærer C, hvor innlæreren har skrevet «Det største problem» i stedet for «det største problemet».

For å finne noen svar på dette funnet har jeg undersøkt bestemthet i engelsk og norsk litt nærmere. I engelsk brukes determinativet «the» for å markere bestemthet. Den bestemte

artikkelen brukes sammen med alle typer nomen, både i entall og flertall. Bestemthet blir brukt når referenten kan identifiseres på grunnlag av informasjon i situasjonen eller i den omkringliggende teksten. Et eksempel på dette er når «a boy» blir introdusert i en tekst, men deretter blir referert til som «the boy» videre i teksten (Hasselgård mfl., 2018, s. 122). Dette er likt med norsk, hvor det er vanlig å bruke «en gutt» først i teksten, men deretter «gutten» videre i teksten. Vi har her fått informasjon i den omkringliggende teksten. Det kan også framgå hva det er snakk om på grunn av situasjonen. Et eksempel her er hvis man snakker om en korkonkurranse, da skjønner vi at det vil være dommere til stede, og vi kan bruke den bestemte formen «the judges» på engelsk, eller «dommerne» på norsk (Hasselgård mfl., 2018, s. 122). Hittil er det vist en del likheter mellom definitthet i engelsk og norsk, og de engelske innlærerne bør ikke nødvendigvis ha noen problem med bestemthet i disse tilfellene.

Det finnes imidlertid også noen ulikheter når det kommer til definitthet i engelsk og norsk. Dette gjelder blant annet generiske referanser, referanser til institusjoner og referanser til helligdager og årstider (Hasselgård mfl., 2018, s. 122). Disse kategoriene vil naturlig nok skape eventuelle avvik for innlærere med engelsk som førstespråk. Det er derimot ingen av disse siste kategoriene som kan forklare mine avvik i definitthet. En mulig forklaring er likevel mulig å oppdrive. Når innlærere B skriver «den store utfordring», så er det ikke snakket om utfordringer tidligere i teksten, og det kommer heller ikke fram ut ifra situasjonen at det skal være bestemt form her. Det er mulig at innlæreren tenker ut ifra når hen bruker bestemt form ellers, og tenker at det ikke skal være bestemt form her. Innlæreren har to fraser med dobbel bestemthet som også er riktig formulert, for eksempel «de sosiale rammevilkårene», så innlæreren kjenner til denne typen nomenfraser. En forklaring kan være at innlæreren ikke kjenner til dobbel bestemthet eller sammenhengen mellom determinativet «den» og bestemt form på nomenet i slike tilfeller. Det er også mulig at innlæreren kun kjenner til denne sammenhengen i flertall. Det er ikke noe direkte annet som tilsier at det skal være bestemt form i disse sammenhengene, og det er vanskelig å si om mangelen i definitthet skyldes utelatte former eller feil ending. Genus er vanligvis ikke realisert i engelsk, og dette kan også spille en rolle her. Innlærerne har likevel bare valgt avvikende determinativ i 4 av 17 tilfeller. Ut ifra dette finner jeg det mer sannsynlig at innlærerne ikke er så kjent med dobbel bestemthet i norsk.

Jeg fant også noe annet interessant. Innlærer B hadde tre fraser med determinativet «de» som var uten avvik. Det kan virke som at innlæreren mestrer flertall bedre enn entall («den» i denne sammenhengen på grunn av manglende produksjoner av fraser med «det» hos

innlæreren). Liknende funn fant jeg også hos de andre innlærerne. For det første var det produsert flest fraser med «de» (9 stykker), i forhold til fraser med «den» (5 stykker) og «det» (4 stykker), i tillegg var det det færre avvik i frasene med «de». Prosentvis var det 60% avvik i fraser med «den», 75% avvik i fraser med «det» og 22% avvik i fraser med «de».

Det kan virke som at fraser med «de» er enklere for innlærerne, enn fraser med «den» og «det». En forklaring kan være at innlærerne føler seg tryggere på bruken av flertallsformen («de»), da det er to entallsformer man må velge mellom («den» og «det»). Det kan igjen være snakk om unnvikende produksjon eller underproduksjon, noe funnene tyder på, ettersom antallet fraser med «de» er nesten dobbel så mange som fraser med «den» og «det». Funnene mine knyttet til fraser med «de», stemmer også overens med funnene til Jin hvor den kinesiske gruppen hadde større problemer med numeruskategorien enn den engelske (Jin & Eide, 2015, s. 312). På grunn av numeruskongruens i engelsk kan det være at denne kategorien er enklere for innlærerne enn genuskongruens. Genuskongruens hadde både de kinesiske og engelske innlærerne problemer med, noe som ses på som en konsekvens av manglende genus i disse språkene (Jin & Eide, 2015, s. 312). Dette er noe jeg også finner i min undersøkelse, da det var 60% avvik i fraser med «den» og 75% avvik i fraser med «det». Det ser ut til at transfer fra førstespråket spiller en rolle her.

Jeg fant også en liten forskjell mellom «den» og «det», men her er tallene såpass lave i utgangspunktet. Her bør man undersøke et større antall for å få sikrere resultat. Jin sin undersøkelse viser begge informantgruppene hadde mye større feilprosent i innsetting av «det» enn de hadde med «den» (Jin & Eide, 2015, s. 310). Dette virker også å være tilfellet hos mine innlærere, men igjen, her er antallet totale tilfeller veldig lavt hos meg.

Jeg har kun funnet to avvik når det gjelder adjektivkongruens. Dette er noe overraskende, ettersom engelsk bare har en form av adjektivet, og ikke tre som i norsk. I Jin sin undersøkelse var det et overforbruk av «null-endingen», der målspråket har /e/ eller /t/ (Jin & Eide, 2015, s. 312). I de to avvikene jeg hadde, var det en med «null-ending» og en med /t/ i stedet for /e/. Her blir det vanskelig å trekke noen konklusjoner, men det hadde vært interessant å undersøke dette nærmere.

6 - Avslutning

I denne bacheloroppgaven har jeg foretatt en korpusundersøkelse av genus og dobbel bestemthet i norsk mellomspråk. Min utgangshypotese var at de avvikene jeg fant ville være knyttet til transfer fra førstespråket. I denne sammenhengen var førstespråket engelsk. Jeg

forventet å finne avvik innenfor både genus og dobbel bestemthet. Metoden jeg benyttet var korpussøk, som ble gjort i norsk andrespråskorpus (ASK). Når det kommer til resultatene, så fant jeg først at det var større avvik i dobbel bestemthet enn i genus. Jeg argumenterer for at dette kan skyldes flere faktorer, blant annet at konstruksjonen inneholder et ekstra element (adjektiv), men også at dette er en konstruksjon som innlærere ofte unngår. Videre så jeg på hva slags avvik det var innenfor de to kategoriene.

I genuskategoriene fant jeg at nøytrum ble brukt som defaultkategori, noe som skiller seg fra tidligere forskning. Her presenterer jeg ulike årsaker til funnet, men jeg har ikke trukket en enhetlig konklusjon. Det hadde vært interessant å gjøre noen flere undersøkelser på dette feltet, blant annet ved å ha et høyere antall innlærere. I kategorien dobbel bestemthet fant jeg en overvekt av avvik i definitthet, hvor det var snakk om manglende artikkel for bestemt form. Jeg har ikke funnet et stort materiale med tidligere forskning av dette, men jeg har prøvd å presentere noen mulige forklaringer ved å sammenlikne bestemthet i norsk og engelsk. Et annet interessant funn var at innlærerne produserte flest fraser med determinativet «de» framfor «den» og «de». I tillegg var det i fraser med «de» jeg fant færrest avvik. Dette resultatet kan også sammenliknes med Jins (2007) forskning. Dette gjorde at jeg argumenter for at innlærerne virker å mestre denne typen frase noe bedre enn fraser med «den» og «det». Jeg argumenterer for at dette kan skyldes at numerus er realisert i engelsk, men ikke genus.

Arbeidet med denne bacheloroppgaven har vært utrolig interessant, og oppgaven har gitt meg lyst til å undersøke disse kategoriene enda mer. Jeg tenker også at arbeidet har vært nyttig for undervisning i norsk som andrespråk. Dobbelt bestemthet er en kategori hvor jeg tenker at lærere må være spesielt tydelige på at det er definitthet også på nomenet. Jeg tenker også at det er lurt å bruke ekstra tid på å forklare denne kategorien og kongruens.

6.1 - Frampek

Det hadde vært interessant å undersøke kategoriene genus og dobbel bestemthet videre. For det første hadde det vært interessant å se på flere innlærere for å få et større tallmateriale. Da ville man fått et bredere bilde av de punktene jeg har funnet. Det hadde også vært interessant å sammenlikne innlærere med forskjellige førstespråk, for eksempel engelsk, spansk og russisk. Her kunne man ha sett om innlærerne produserte de samme typene avvik ut fra førstespråket, eller om det var forskjeller mellom dem. Det hadde vært spesielt interessant å se på om det i kategorien dobbel bestemthet er et høyt avvik i dobbel bestemthet, og om dette er noe som er typisk for engelsk som førstespråk, eller om det er en type avvik som går igjen mer generelt. Dersom det er et mer generelt avvik, kan dette igjen påvirke

andrespråksundervisningen ved at man kan er klar over at definitthet ved dobbel bestemthet er spesielt vanskelig.

Referanseliste

- Bergreen, H og Tenfjord, K. (2003). *Andrespråklæring*. Oslo: Gyldendal.
- Busterud, Guro, Terje Lohndal, Yulia Rodina og Marit Westergaard. (2020). *Hvor mange genus er det i Trondheims-dialekten?*
- Dahl, Kaja Rustand. (2013). «*En stakkar hjelpeløs liten barn*» -en undersøkelse av genusavvik i 48 elevtekster.
- Eide, Kristin Melum. (2021). *Den lille lure*.
- Eide, Kristin Melum. (2015). *Norsk andrespråkssyntaks*. Novus forlag.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie og Kjell Ivar Vannebo. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Gjerdset, Solveig. (2016). *Dobbel bestemthet i Norsk mellomspråk: en komparativ korpusundersøkelse*.
- Hagemann, Kristin. (2020, 12.mars). Substantiv. I *Store norske leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/substantiv>
- Hasselgård, Hilde, Per Lysvåg og Stig Johansson. (2018). *English Grammar – Theory and Use*. Oslo: Universitetsforlaget
- Johannessen, Janne Bondi. (2003). *På språkjakt: problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*.
- Paulsen, Gro. (2009). *Bestemt om bestemthet?: om voksne innlæreres bruk av kategorien bestemthet i norsk*.
- Ragnhildstveit, Silje. (2009). *Genustildeling og morsmålstransfer i norsk mellomspråk En korpusbasert studie*.
- Theil, Rolf. (2020, 5 desember). Genus. I *Store norske leksikon*. Hentet fra: https://snl.no/genus_-_grammatikk

